Děkanský kostel Narození Panny Marie ve Vodňanech

JIHOČESKÝ KRAJ
Tento průvodce vznikl za finančního přispění Jihočeského kraje v rámci GP Produkty a služby v cestovním ruchu

Příběhy kamenných hlav

Nešťastná láska

Byl před mnohými léty presentován ve Vodňanech kněz jménem Cyril. Věrně sloužil Bohu i svěřenému lidu, však život jeho strastný byl, neboť povolání kněžské on nevybral si o své vůli, však z rozhodnutí rodičů svých zbožných. Bolestná byla jeho cesta za povoláním mu uloženým. Mělť on jako student velikou lásku ve svém mladém srdci, již choval k dceři měšťana příbramského a jejíž jméno bylo Alžběta. Ta ve svém bolu nesmírném útočiště v službě Bohu hledala a vstoupila do řádu sester milosrdných, které chudinu nemocnou ošetřovaly ve svém hospitálu na úpatí hory Petřínské v Praze. Stalo se jednou, že představená vyslala ji a jinou řádovou sestru na prosebnou cestu českým krajem za milodary pro charitativní práci jejich ústavu. Když až do Č. Budějovic přišly, tu sestra náhle onemocněla a k věčnému životu Bohem povolána byla. Sama pak mladá řeholnice, jež nyní pod jménem Agatha žila, vydala se na další cestu a až do Vodňan se dostala. S rozbřeskem rána vešla branou Týnskou a zamířila hned do kostela, jehož okna svítila do náměstí. V pokoře poklekla u stánku Božího a po kněžském přijímání sama k večeři Páně přistoupila. Když přistoupil k ní kněz, aby jí Tělo Páně podal, tu podle mateřského znamení na ruce knězově poznala, jak bolestné setkání jí připravil osud. Když kněz Cyril poznal, komu Tělo Páně měl podati, bolestí srdce mu puklo a on shroutil se mrtev u stupňů oltářních. Když pak přistoupily k nehybnému tělu řeholní sestry, poznaly, že také její duše odešla tam, kam před zlomkem času vylétla duše kněze. U Božího stánku našli oba smrt a věčnou blaženost, vykoupeni smrtí z trnité cesty pozemské, kde k lásce své se vyznat nesměli. Vodňanští dojati osudem zbožných mladých lidí podoby jejich dali vtesati do kamene a na věčné časy jimi vyzdobili stěny svého kostela.

Léčitel

Žil kdysi ve Vodňanech muž, jehož jméno věkové tolik prachem času zaváli, že bylo zapomenuto. Však v trvalé úctě zůstalo a v paměť věčnou vryto bylo. Muž to byl učený znající léčebnou moc bylin rozličných, z nichž lektvary vařil a mastě míchal, by neduhy lidské hojil a utrpení nemocných zmírňoval. I navrátil mnohým zdraví učeností svou. Hlava jeho učená pak na věčnou paměť vsazena byla, v kámen vytesána umělcem dovedným, do klenby kostelní, by na věky hlásala slávu učeného dobrodince toho.

Bezbožník

Šel kdysi kněz vodňanským náměstím s poslední útěchou k nemocnému. Kněz v klerice a rochetě s hlavou nepokrytou, na zlaté šňůrce schránku s Nejsvětějším a svatými oleji. Ministrant v komži před ním zvonil a pokorní křesťané poklekali, aby se poklonili tajemství Nejsvětější svátosti. Jen jeden občan, jehož jméno se nesluší ani vysloviti, občan obdařený milostí Páně, neb velmi bohat byl, však rodiny ni hospodaření svého příliš nehleděl a více truňku holdoval, vyšel právě ze šenku ne příliš dobré pověsti, když okolo míjel kněz, jak výše uvedeno. Tu onen občan, jehož jméno se ani nesluší vysloviti, v rozpustilosti a bezbožnosti své, místo aby v pokoře se Pánu v eucharistii sídlícímu poklonil, svůj jazyk bezbožný na kněze vyplázl. V tom okamžiku zkameněl a rouhačský jazyk jeho z úst trčící mu zůstal. I byla od kamene hlava oddělena a vsazena pod klenbu kostelní k věčné výstraze těm, kdož by napříště pokorné úcty Pánu nevzdávali.

Výběr z pověstí, které se vážou k ozdobným konzolám, z nichž vybíhají žebra chrámové klenby, jak je vyprávěl Josef Pytlík (1839 – 1928), někdejší ředitel vodňanských škol

Vodňanské duchovní památky

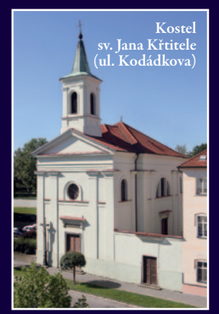

Kostel sv. Jana Křtitele (ul. Kodádkova)

Kaple sv. Vojtěcha (u hřbitova)

Husův sbor (ul. Kampanova)

Bývalá synagoga (ul. Majerova)

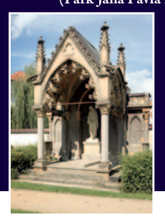

Děkanská hrobka (Park Jana Pavla II.)

Most sv. Jana Nepomuckého (ul. Mlýnská)

Římskokatolická farnost Vodňany
majitel objektu a duchovní správa
Alešova 44, PSČ 389 01
tel.: 383 382 779
www.farnost-vodnany.cz
farnost@farnost-vodnany.cz

Městské muzeum a galerie Vodňany
průvodcovská služba pro předem objednané skupiny nad 10 osob
nám. Svobody 18, PSČ 389 01
tel.: 383 382 057
www.vodnany.net, mag@vodnany.net

Vydalo Městské muzeum a galerie Vodňany ve spolupráci s Římskokatolickou farností Vodňany – 2008. Text a redakce: Jitka Velková, PhD.; Pavla Stuchlá, Ph.D.
Foto: Pavel Hrdina a archiv MaG Vodňany • Sazba a grafická úprava: PTS s.r.o. Vodňany & Mgr. Štěpán Viktor • Tisk: Tiskárna Hemala Písek • Náklad: 5000 ks

Z historie kostela

Vodňanský kostel Narození P. Marie získal podobu ve slohu vrcholné gotiky v první polovině 15. století novostavbou presbyteře mistrem Jaklíkem a jeho synem Václavem. První písemná zmínka o kostele, založeném snad současně s městem ve 13. století, se váže k r. 1327. V 80. letech 16. století byla V. Vogarellim (Fugeratem) přistavěna severní loď se zpěvackou kruchtou a předsíň. Kostel značně poškodil požár města r. 1722, po kterém byl restaurován. Patrně v té době byly na kostelní věž namalovány znaky města Vodňan, Království českého a tehdejšího děkana Antonína Vokouna. Roku 1865 do ní uhodil blesk a při následné opravě byla v letech 1875 – 1876 upravena do současné podoby. Na 64 metrů vysoké věži visí 6 zvonů, z nichž největší jmenem Marek byl odlit r. 1725. Na dopnění počtu zvonů po rekvizicích obou světových válek byly zvonařstvím Petra Schillinga z německé Apolde v letech 1971 a 1972 ulity tři nové zvony, posvěceny v červnu 1972. Při opravě věže r. 1557 se nově vahany. Současný nástroj postavil r. 1926 Eduard Hubený z Protivína, byl novodobé přestavěn. Nádherný zpěv a hudební doprovod bohoslužeb a dalších církevního dění obstarávalo od poloviny 16. století až do svého zrušení (1785) literátské bratrstvo. Dochovaný kancionál z dílny Jana Táborského z Klokotské Hory (1543), uložený ve vodňanském muzeu, obsahuje jedinečný soubor českých uraksvisických adventních a vánočních písní. V letech 1661 až 1783 působilo ve vodňanské farnosti náboženské bratrstvo sv. růžence, které mívalo v kostele svůj oltář. U jižní strany kostela stojí mistrovská křtitelnice z r. 1853. Nedaleko ničeho je v dlažbě u věže vyznačena pamětní na zvon jmenem Jan, který se roztříštil při smíšení pro valečné účely r. 1917. Kolem kostela se původně rozkládal hřbitov (zrušen 1784), v jehož ohradní zdi byly v polovině 18. století vystavěny dnes nedochované kapličky křížové cesty. Naproti vstupu byvatel farní osady však nacházela místo svého posledního odpočinku na hřbitově u kostela sv. Jana Křtitele na předměstí, který byl po polovině 19. století částečně zaříznut a upraven (nyní park Jana Pavla II.). Od r. 1960 slouží svému účelu nový hřbitov u kaple sv. Vojtěcha severně od mšsta. Patronátní právo ke kostelu a faře náleželo českému panovníkovi, ve 14. století ho vykonával premonstrátský klášter ve Schlägli v Horních Rakousích. Roku 1472 převedl král Vladislav II. patronát obci královského města Vodňan, která jej vykonávala s výjimkou let 1623 – 1710, kdy právo držela zástavní vrchnost, až do r. 1949. Od té doby náleží patronát státu.

pořídil malovaný ofoj a holiny. Současný hodinový stroj dodala r. 1981 firma OPP Vyškov. Již r. 1415 jsou doloženy v kostele

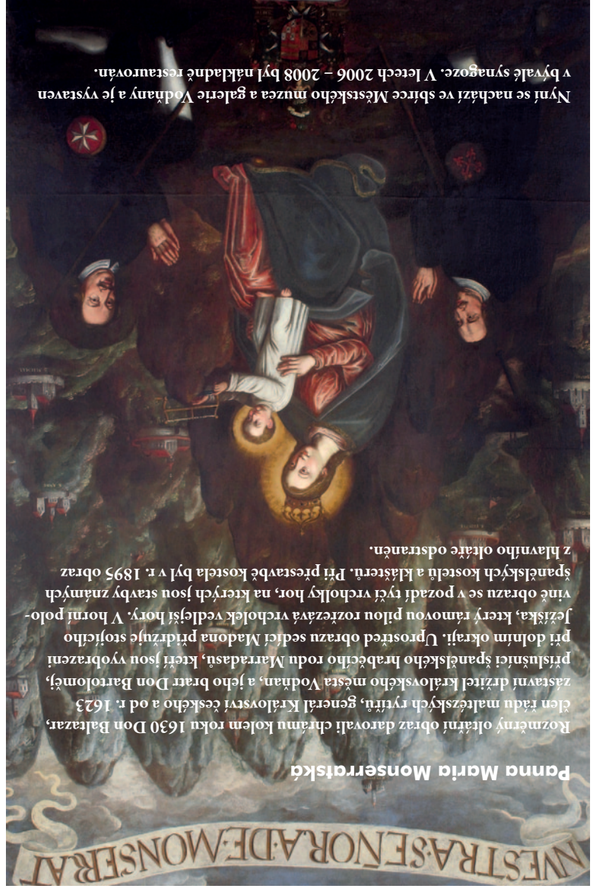

Panna Maria Monserratská

Rozměrný oltářní obraz daroval chrámu kolem roku 1630 Don Baltazar, člen řádu malteských rytířů, generál Království českého a od r. 1623 zastával úřad královského místa Vodňan, a jeho bratr Don Bartolomějí, příslušníci španělského hrabecího rodu Marradasů, kteří jsou vyobrazeni při dolním okraji. Uprostřed obrazu sedící Madona přidržuje stojícího Ježíška, který ramenou pilou rozřezává vrcholek vedlejší hory. V horní polovině obrazu se v pozadí tyčí vrcholky hor, na kterých jsou stavby známých španělských kostelů a klášterů. Při přestavbě kostela byl v r. 1895 obraz z hlavního oltáře odstraněn.

Výzdoba kostela

V letech 1894 – 1897 byl chrám regotizován architektem Rudolfem Sechem podle návrhů Josefa Mocekra. Tehdy byl vyzdoben unitř nástěnnými malbami, na vnějších štítech sgrafity a okna v presbytáři vitrážemi podle návrhů Mikoláše Alše a pořízeno do něj novogotické zařízení. Na klenbě nad hlavním oltářem jsou namalovány čtyři vodňanští kapři. Altový nástěnný spolu s část nákladního barokního mobiliáře se nacházejí ve sbírkách vodňanského muzea a jsou vystaveny v galerijní expozici v budově radnice. Autorem obrazů křížové cesty a vyobrazení na kazatelně je Josef Bosáček, který také realizoval výmalbu kostela. Oprameny a okrašlený chrám vysvětil dne 25. října 1896 českobudějovický biskup M. J. Rlha. Nástěnná výzdoba chrámu byla restaurována r. 1927, v letech 1958 – 1960, v letech 1978 – 1982 zároveň s fasádou kostela, v letech 1996 – 1999 a nejnovější v r. 2008.

Vysvětlivky:

n. – návrh
p. – provedení
n.+p. – návrh a provedení

ex — exteriér **a – l**

in — interiér **1 – 30**

- presbytář
- hlavní chrámová loď
- severní boční loď
- kruchta nad severní boční lodí
- dolní kruchta
- varhanní kruchta nad dolní kruchtou
- věž se 6 zvony a hodinami
- sakristie v přízemí věže
- hlavní vchod s předsíní
- postranní vchody s předsíněmi
- schodišťová vížka

oltář

patronátní lavice

zpovědnice

X. zastavení křížové cesty

Znak města Vodňan a

Znak Království českého b

30 II. zastavení křížové cesty (n.+p. J. Bosáček)

Znak děkana P. Antonína Vokouna (1719 – 1738) c

e Misijní kříž (1853)

f Jižní štít: orlice – symbol Božího slova (n. M. Aleš)

h Tympanon hlavního vchodu: polopostava žehnajícího Krista se symboly eucharistie (kalich a hostie)

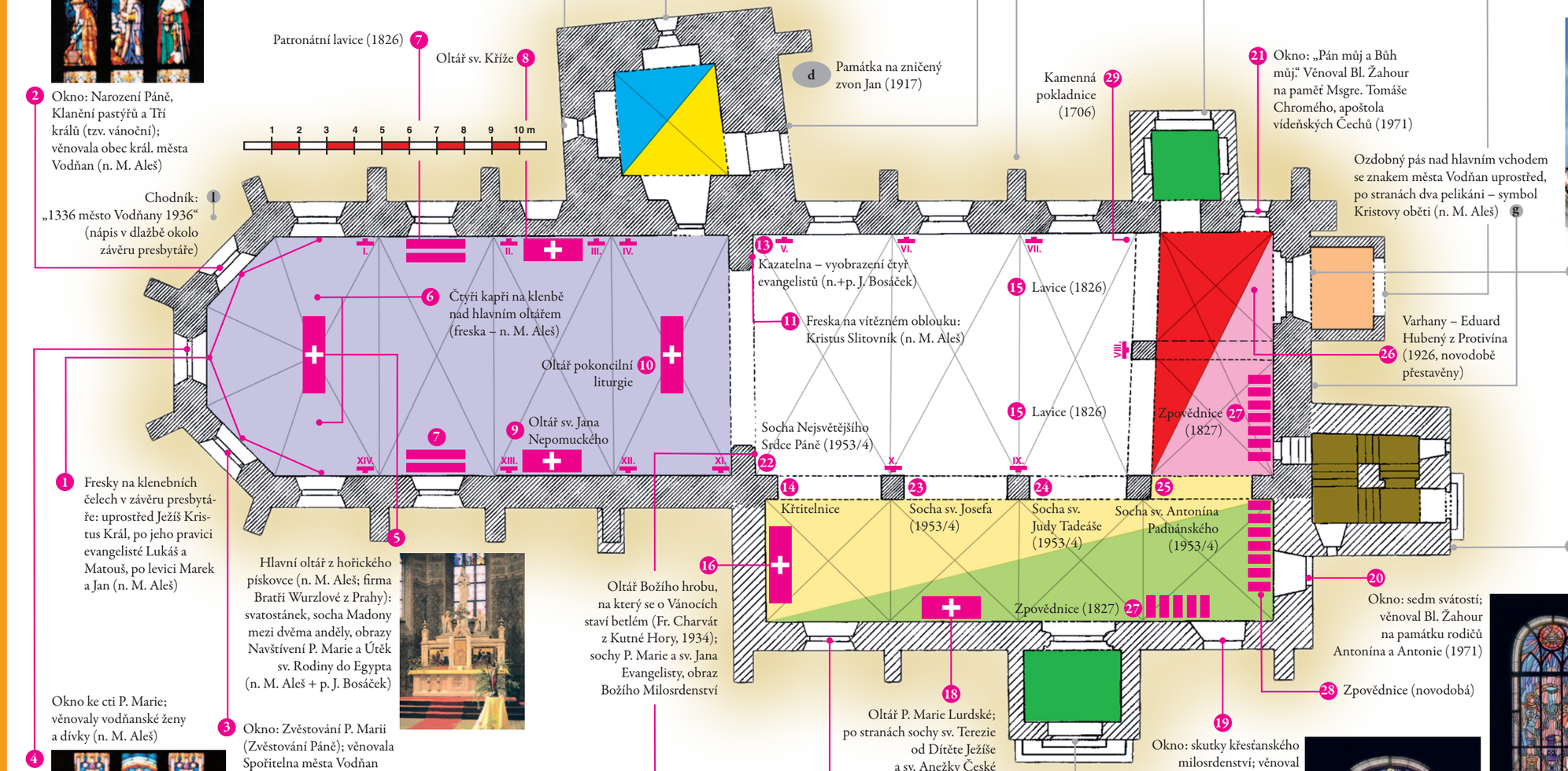

2 Okno: Narození Páně, Klanění pastýřů a Tří králů (tzv. vánoční); věnovala obec král. města Vodňan (n. M. Aleš)

Chodník: l „1336 město Vodňany 1936“ (nápis v dlažbě okolo závěru presbytáře)

Patronátní lavice (1826) 7

Oltář sv. Kříže 8

d Památka na zničený zvon Jan (1917)

Kamenná pokladnice (1706) 29

21 Okno: „Pán můj a Bůh můj.“ Věnoval Bl. Žahour na paměť Msgre. Tomáše Chromého, apoštola vídeňských Čechů (1971)

Ozdobný pás nad hlavním vchodem se znakem města Vodňan uprostřed, po stranách dva pelikáni – symbol Kristovy oběti (n. M. Aleš) g

13 Kazatelna – vyobrazení čtyř evangelistů (n.+p. J. Bosáček)

6 Čtyři kapři na klenbě nad hlavním oltářem (freska – n. M. Aleš)

11 Freska na vítězném oblouku: Kristus Slitovník (n. M. Aleš)

15 Lavice (1826)

Varhany – Eduard Hubený z Protivína (1926, novodobě přestavěny) 26

Oltář pokoncilní liturgie 10

Oltář sv. Jana Nepomuckého 9

15 Lavice (1826)

Zpovědnice (1827) 27

Socha Nejsvětějšího Srdce Páně (1953/4) 22

14 Křtitelnice

23 Socha sv. Josefa (1953/4)

24 Socha sv. Judy Tadeáše (1953/4)

25 Socha sv. Antonína Paduánského (1953/4)

Zpovědnice (1827) 27

1 Fresky na klenebních čelech v závěru presbytáře: uprostřed Ježíš Kristus Král, po jeho pravici evangelisté Lukáš a Matouš, po levici Marek a Jan (n. M. Aleš)

5 Hlavní oltář z hořického pískovce (n. M. Aleš; firma Bratři Wurzlové z Prahy): svatostánek, socha Madony mezi dvěma anděly, obrazy Navštívení P. Marie a Útěk sv. Rodiny do Egypta (n. M. Aleš + p. J. Bosáček)

16 Oltář Božího hrobu, na který se o Vánocích staví betlém (Fr. Charvát z Kutné Hory, 1934); sochy P. Marie a sv. Jana Evangelisty, obraz Božího Milosrdenství

20 Okno: sedm svátostí; věnoval Bl. Žahour na památku rodičů Antonína a Antonie (1971)

28 Zpovědnice (novodobá)

18 Oltář P. Marie Lurdské; po stranách sochy sv. Terezie od Dítěte Ježíše a sv. Anežky České

19 Okno: skutky křesťanského milosrdenství; věnoval Bl. Žahour na památku manželky Anny (1971)

17 Okno ke cti Nejsvětější Trojice (n. J. Z. Quast z Písku); věnoval r. 1896 spisovatel Fr. Herites na památku svých rodičů

k Severní štít: P. Maria Královna mezi dvěma anděly (n. M. Aleš)

i Západní štít hlavní lodi: shora Beránek Boží, dále nebeští ochránci českých zemí: sv. Metoděj a sv. Cyril, pod nimi sv. Prokop, sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Vojtěch a anděl (n. M. Aleš)

j Západní štít schodišťové vížky: rostlinné motivy (n. M. Aleš)

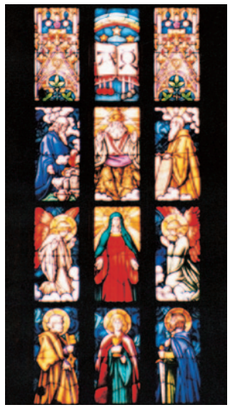

4 Okno ke cti P. Marie; věnovaly vodňanské ženy a dívky (n. M. Aleš)

3 Okno: Zvěstování P. Marii (Zvěstování Páně); věnovala Spořitelna města Vodňan (n. M. Aleš)

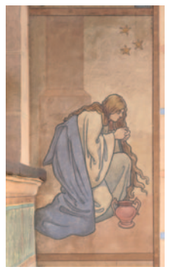

12 Freska na vítězném oblouku: sv. Maří Magdaléna (n. M. Aleš)

Skryté součásti interiéru

Zvon Marek (1725)

Relikviáře s ostatky sv. Terezie Veliké, sv. Jana Nepomuckého a sv. Alberta Velikého